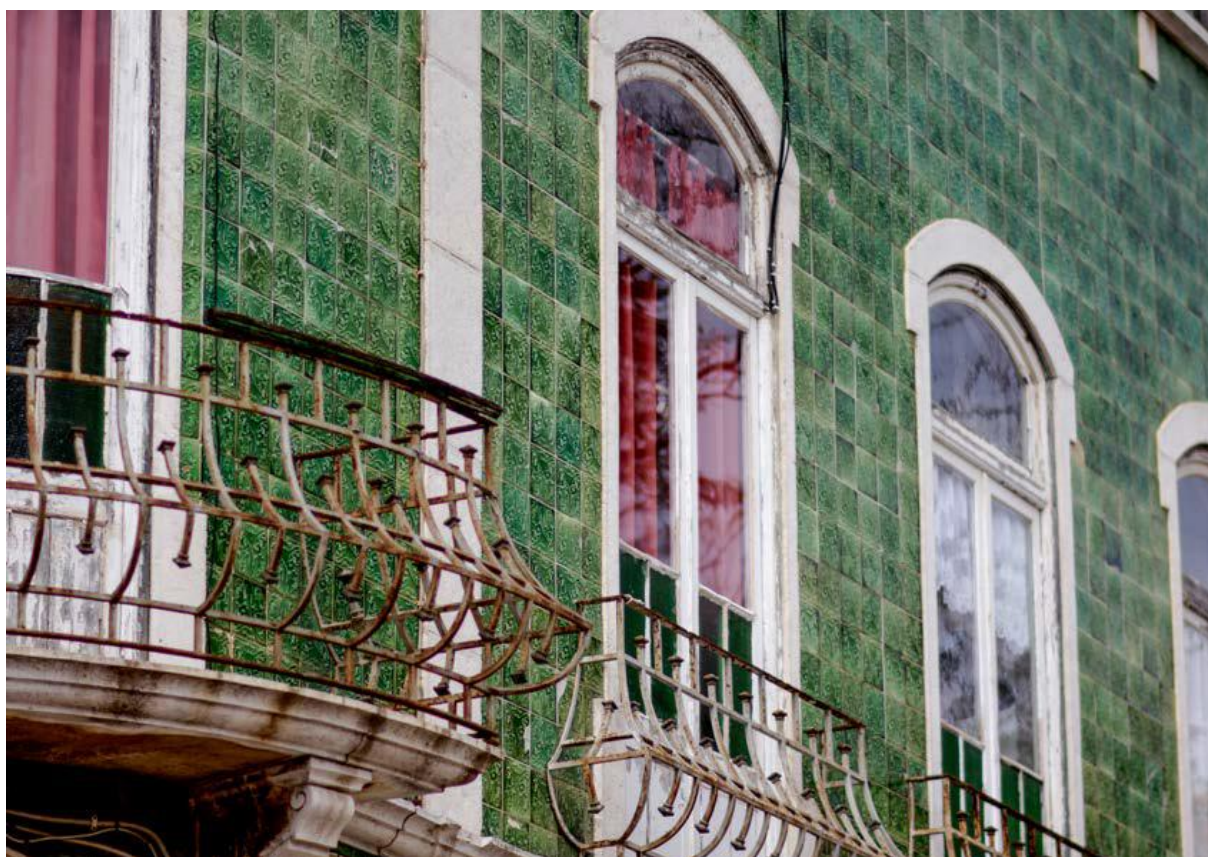

KRILATA ŽELVA 2017 – nominirano za najboljši slovenski knjižni potopis preteklega leta (2016)
Nina R. Klančnik / Valter osvaja Evropo

Nina R. Klančnik

Valter osvaja Evropo

ODLOMEK IZ NOMINIRANEGA KNJIŽNEGA POTOPISA (SAMOZALOŽBA, 2016)

Portugalska

Portovec. Porto. Portugalska.

Portugalska, tretja država na najini poti, naju je zelo, zelo prijetno presenetila. Ampak naj grem lepo po vrsti ...

Ko sva se prevalila čez špansko-portugalsko mejo, je bil res že skrajni čas, da napolniva Valterjeve akumulatorje. V Málagi sva se sicer lahko umila, oprala obleke in napolnila vse svoje elektronske pritikline, Valter pa je moral počakati v garaži kakšno ulico stran od naju in najinih električnih vtičnic ter podaljškov. Že nekaj časa se je

tako polnil samo na poti, midva pa sva sicer pazila, da nisva porabljala preveč elektrike, toda ... Skrajni čas je torej že bil, da poiščeva kamp (slišala sva, da so na Portugalskem celo cenejši) in si, dobesedno, napolniva baterije.

Na nekem zemljevidu sva našla označbo za ruralni caravanning, kar pomeni podeželski kamp za avtodomarje, in zdelo se je za naju idealno. Z Valterjem tako vijugava po ozkih cesticah južne Portugalske in slediva znakom z belim stiliziranim avtododomom na modrem ozadju, dokler ne prispeva do lesene ograje pred leseno lopo, v kateri tiči zagorel starec. Pomahava mu, on počasi prikrevsa do Valterja in spregovori najprej v portugalsščini, nato pa, ko vidi najin izgubljen izraz na obrazu, še v francoščini. Takrat si jaz oddahnem in prisluhnem. Caravanning rural Moncarapacho je, kot obljubljeno, podeželski kamp za avtodomarje in vse avtodomarjem podobne, ki ne potrebujejo drugega kot elektriko, vodo, tuš in internet. Idealno! Aja, in stalo bo 7 evrov na noč. Še bolj idealno! Če bi se gospod in gospa zdaj izvolila parkirati v enega izmed za to določenih prostorov ob živi meji, bi jima gospod lastnik takoj sledil in pomagal pri priklopu na elektriko ter razkazal njegovo posest. Seveda Valterja takoj usmeriva v sredino kampa, na poti (prevozila sva samo nekaj metrov) pa srečava ogromnega petelina z najbolj čudnim glasom na svetu, ne preveč zgovorno papigo in krasnega konja, ki ga ravno takrat peljejo na pašo. Nastanjena sva tik ob živi meji, desno od Valterja imava celo vrtno mizico, na katero takoj vrževa kup kart in dve pivi ter dve klopi, na kateri seveda takoj prisloniva svoji *ta zadnji*. Ko sem bila majhna, sem brala zgodbe o doktorju Jojboliju, v katerih je nastopala tudi žival Naprejnazaj, žival z dvema glavama, eno spredaj in eno zadaj. Pravljice pač, boste rekli, in tako sem mislila tudi jaz, toda tu v ruralnem caravnaningu na jugu Portugalske sem Naprejnazaja videla v živo. Dva psa, en velik in en majhen, ki se z zadnjicama držita skupaj in tako hodita sem ter tja po kampu. Znašla sva se sredi prave menažerije. Poleg vsega omenjenega življa so v kampu živeli še poniji, bivoli in pujsi. In midva.

Na tej farmi, ki to ni, bi z največjim veseljem ostala dlje časa. Ampak ker tako ne bi prišla nikamor, sva se po treh dneh počivanja odpravila naprej po portugalskem jugu Algarve, kjer je doma sonce. Faro je namreč najbolj sončno mesto v Evropi. Ta del države, ki sva ga spoznala v tistih dneh, je poln majhnih, belih ali pisanih, skorajda čipkastih dimnikov na belih ali pisanih hiškah v majhnih pristaniških vaseh z zelenimi algami prerastlimi marinami, kakršna je Alvor. Je tudi poln keramičnih ploščic, ki jih za razliko od nas nimajo zgolj v kopalnicah, ampak tudi in predvsem na fasadah hiš. Tem ploščicam tukaj pravijo *azulejos*, so njihova posebnost, midva pa sva novo spoštovanje do njih odkrila, ko sva stopila v notranjost cerkve Igreja de São Lourenço. Predstavljajte si občutek, da sicer veš, da stojiš v cerkvi, ampak se moraš brzdati, da s pogledom ne iščeš straniščne školjke. Cerkev je čudovita, presenetljiva; nikakor nočem reči, da je, kakor bi stal sredi stranišča. Je pač dejstvo, da nas Slovence prostor oblečen v keramične ploščice spominja na kopalnico, pa naj se jim reče *azulejos* ali pa kako drugače.

Algarve je tudi poln rtov, obdanih s strmimi pečinami, ki se raztezajo daleč v Atlantski ocean. Cabo de São Vicente na skrajnem zahodu pokrajine se je zabeležil kot eno najlepših prenočišč na najini poti. Rt je divji, vetroven, poraščen z nizkim primorskim rastjem, turistično oblegan pa zgolj na skrajnem koncu pri svetilniku. Valterja sva zapeljala s ceste nekje na sredi, kjer so se ob cesti zelo prikladno nakopičili kupi peska, šodra in rastja, ki so nas skrili pred vsem in vsemi. Od tod sva imela le nekaj korakov do roba pečine, kamor sva si postavila mizo in stola, odprla buteljko portugalskega rujnega in občudovala razgled na divjo okolico. Valovi so butali ob sosednje klife, čudni zvoki, skoraj tuljenje, so se razlegali vsakič, ko je večji val zadel ob bližnjo jamo na dnu pečine, nad nama so krožili galebi ... umaknila sva se od sveta.

Od tod naprej naju je Portugalska z vsakim kilometrom bolj spominjala na Slovenijo. Nekaj primorja, potem pa kilometri gozdov in drugega zelenja, zakotnih vasic ter lepih, ne prevelikih mest. Z izjemo Lizbone, seveda; ta je ogromna. Primorski Algarve od bolj (čeprav nikakor ne v celoti) celinskega Alenteja loči gozd Serra de Monchique, poln borovcev ter umetno nasajenega in požarno nevarnega evkaliptusa. Potem pa se pokrajina umiri. Čedalje več ravnine, polj, kmetij, posameznih nasadov dreves, nato pa s prazgodovinskimi megaliti obdana srednjeveška Évora, ki razbija umirjeno ruralnost Alenteja. Évora je univerzitetno mesto s prečudovito romansko-gotsko katedralo z dvema neenakima zvonikoma, sivo, z mahom poraslo fasado in zunanjostjo, ki je tudi sicer bolj podobna gradu kot cerkvi. Morda je bilo še dobro, da je bila velika noč in so nam bila turistom nevernikom vrata cerkva začasno zaprta. Res si ne bi želela, da je ta robustno stara katedrala znotraj tako nevzdržno kičasta, kot je večina krščanskih cerkva. Po nekaj dneh dežja se je nad Évoro nebo odpiralo in zapihalo in tako ustvarjalo neverjetno svetlobo, ki je kar klicala po fotografskem pretiravanju.

Tega pa tisti dan še ni bilo konec. Mavrica naju je popeljala v okolico Évore, kjer tiči nešteto prazgodovinskih spomenikov, megalitov najrazličnejših oblik, velikosti in postavitev. Če bi želela obiskati vse, bi morala v okolici mesta preživeti vsaj teden dni, zato sva izbrala štiri točke in si tako ogledala ogromno grobnico, kapelo, narejeno iz nekoliko manjše grobnice, veliki samotni falični menhir in *cromlech*, skupek manjših menhirjev, kjer so se izvajali obredi plodnosti in ki je celo 2000 let starejši od svetovno znanega angleškega Stonehenga.

Če je bila velika noč dobra za ignoriranje kiča v notranjosti Évorine katedrale, pa nama ni naredila prav nobene usluge z gnečo pri vstopu v Sintro. Lokalni turisti so naju pregnali iz mesta v gozdno območje Serra de Sintra, kjer poleg enega boljših evropskih balvanskih plezališč domujejo štirje edinstveni biseri: park in palača Monserrate, samostan Convento dos Capuchos, trdnjava Castelo dos Mouros in najlepša, najbolj kičasta palača, kar sva jih kdaj videla, Palacio da Pena. Slednja je pravi kikiidrili arhitekturnih slogov in barv, obdana pa z ogromnim, sveže zelenim parkom, ki se na sredi dvigne in ponudi osupljiv pogled na palačo in njeno okolico. Palača Pena tiči nad

Sintro in se spogleduje z mavrsko trdnjavo Castelo dos Mouros na sosednjem hribčku. Pri Peni sva imela srečo, sijalo je sonce. Trdnjavi pa sta krivico napravila dež in gosta megla, ki se je s sosednjega hriba spuščala proti obzidju in grozila, da naju bo pogoltnila za vedno. Od nekoč mogočne trdnjave je ostal samo še strateško postavljen obrambni zid, s katerega pa je ob odsotnosti megle moč občudovati sosednjo Peno in Sintro v dolini.

Samostan Convento dos Capuchos, poznan tudi kot »samostan sv. križa« ali »samostan plute«, naju je presenetil s svojo preprostostjo in iznajdljivostjo. Klošter je skrit globoko v gozdu, stran od ponorelega sveta, zato pa zelo prikladno blizu enega od plezališč. Tako je bil dopoldne čas za plezanje, popoldne pa za sprehod do samostana. Convento dos Capuchos je bil dom zelo preprostih in ponižnih frančiškanov. Zato je zgradba vsa oblečena v izolacijsko pluto, ki so jo menihi pridobivali iz posebne vrste hrasta kar na njihovem vrtu, sicer polnem zablodelih, a še kako nedostopnih balvanov, ki so Roka navdajali z mešanico navdušenja in frustracije. Poleg plute stene samostana krasijo še mah, križi iz školjk in oltarji iz *azulejo* ploščic – tako preprosto, a tako lepo! Frančiškanska ponižnost pred bogom očitno ne pozna meja. Vhodi v posamezne spalnice so tako majhni (130 cm višine in le 30 cm širine), da se je moral tudi najmanjši menih na svetu skloniti in tako pokazati svojo ponižnost. Ja, Bog, velik si, naj ti to pokažem, pa čeprav bo zato trpel moj križ ...

Sintra (če z eno besedo poimenujem mesto samo in njegovo osupljivo okolico) naju je tako navdušila, da se bova brez dvoma še vrnila. Tako lepo, tako zanimivo, poleg tega pa idealno ne samo za plezalce, ampak tudi za surferje, saj se le nekaj minut vožnje iz gozda kopno konča in morje začne. Poleg vsega tega pa se tu nahaja tudi najbolj zahodna točka Evrope, Cabo da Roca, že druga skrajna točka naše celine na najini poti.

Lizbona

Lizbona je mesto z reko in morjem; je staro, a ni zanemarjeno, je veliko, a nikakor ne utesnjeno. Staro mestno jedro je prepredeno z ozkimi ulicami, po katerih se bodisi povzpneš stran od glavne ulice Rua da Prata in njenih vzporednic, bodisi spustiš do tega ali onega trga. Družbo ti delajo tipični rumeni tramvaji, ki so tako simpatični, da komaj čakaš, da se kateri pripelje mimo, in te prav nič ne živcirajo, češ da ovirajo tvojo pot. Nekoliko na zahodu mesta se nahaja četrt Belém, najbolj zgodovinski in monumentalen del portugalske prestolnice. Od tod so pluli portugalski pomorščaki, ki so si s svojimi odkritji prislužili svetovno slavo. Obrazi Henrika Pomorščaka, ki je odkritja finančno podpiral, Vasca da Game, Ferdinanda Magellana, Bartolomea Diasa in še tridesetih drugih pomorščakov bolščijo na turiste s spomenika odkritjem Padrão

dos Descobrimentos. Vse to – staro mestno jedro in ta njegov zahodni podaljšek – je v silovitem kontrastu z modernim, severovzhodnim delom mesta, kjer tičita lizbonski ocenarij, popularni Parque das Nações, ter most Vasca da Game, nekdanj najdaljši most v Evropi.

Lizbona pa je bila za naju več kot le obisk še ene od evropskih prestolnic (prve na najini poti). Tu naju je pri znanki čakal paket od doma. In skrajni čas je že bil! Zaloga barkafeja nama je začela nevarno pohajati.

V Batalhi, kjer stoji mojstrovina portugalske gotske arhitekture, cerkev oziroma samostan Santa Maria de Vitória, sva bila prisiljena storiti tisto, kar se ne sme in kar enostavno ni lepo. Ampak, če ne gre drugače ... Spala sva na sicer uradnem parkirišču za avtodome, ki je premogel električni priklop in odtok za izliv odpadne vode, ni pa bilo stranišča. Avtodomarji se na to seveda požvižgajo, saj imajo v svojem jeklenem trojanskem konjičku svoje lastno »odlagališče«, nama pa je predstavljalo velik problem. V naravi to seveda ni noben problem – pač stopiš za prvi grm – tu pa je bila dilema velika. Lulati v odtok sredi mesta ali polulati se v hlače, to je bilo vprašanje. Odgovor je bil jasen, a vseeno sva morala počakati na mrak. Parkirišče je bilo sicer v centru mesta, a dovolj odmaknjeno od vsega, da ljudi v bližini skoraj ni bilo. Kljub temu pa sredi belega dne res ne bi čepela nad mestnim odtokom, vsem na očeh, vsem v vednost, ja, nemarna sem in vseeno mi je za to. Vseeno mi ni bilo in več kot pol ure sem se spravljala iz Valterja, oklevala, razmišljala o alternativah, končno pa se le vdala v usodo in počepnila. Pa naj drugič ne naredijo avtodomarskega počivališča brez stranišča! V bistvu so si povsem sami krivi, sem se tolažila in lulala v odtok. Roku je bilo lažje. Fantom je nasploh lažje.

Ko sva se odpravljala na pot, sta nama teta in stric vsa navdušena pripovedovala o Portugalski: o lepi pokrajini, zanimivih mestih, odbitih spomenikih, prijaznih ljudeh in odlični pijači. Ker sta imela pri prvih štirih točkah še kako prav, sva se zdaj lotila še kulinarike. Kupila sva že živo rumeni liker Poncha de Madeira, ustekleničeno sonce z okusom po limoni in medu, in mu podlegla. V očarljivem mestecu Óbidos sva poskusila Ginjo, višnjev zaklad, nagajivo postrežen v *štamprliju* iz temne čokolade, in mu podlegla. Hrane nisva poznala. Vedela nisva niti, kje naj se je lotiva. Vedela sva samo, da je to dežela rib, to pa naju ni pretirano navduševalo. Ribe so ribe. Niso meso in nikoli ne bodo.

Pri templarskem mestu Tomar, nekoliko severno od Lizbone, sva v naslednjih dneh poiskala cenovno sprejemljiv kamp, kjer sva poskrbela za higieno, elektriko in počitek. Ampak tokrat ne povsem sama. Gospa in gospod Pedro sta bivala v avtodomu, nedaleč stran od Valterja. Obiskala sta naju, ker sta videla slovensko registracijo in želela nekaj informacij o naši zeleni lepotici, ki sta jo nameravala obiskati tisto pole-tje, v zameno pa sva dobila lekcijo o portugalski kulinariki.

Gospod Pedro zna angleško, zna francosko in obožuje meso. Žena govori bolj malo, toda njene oči so prijazne in zgovorne na poseben način. Njun avtodom ni zelo velik, je pa večji, čeprav precej manj posrečen od Valterja. Za mizo lahko razmeroma udobno sedimo štirje, kuha se kava, okrog nas veje gost vonj po sveže narezani čebuli, ki tiči na majhnem krožniku na mizi pred nami, kar tako, meni nič, tebi nič. Pedro prične svoj ekspozicije o čudovitem svetu portugalske hrane. Malo je šokiran, ko priznava, da rib ne marava preveč in se zato do tedaj nisva preveč zmenila za portugalsko kulinariko; malo se zamisli, ampak kaj hitro spet najde svojo rdečo nit in z zanosom strastnega mesojeda prične z obkroževanjem tistih krajev na zemljevidu Portugalske, kjer naj v nadaljevanju svoje poti nujno obstojiva in si privoščiva to ali ono specialiteto. Končno nama v roke potisne počeckani zemljevid, ki nama bo od tod pa do portugalsko-španske meje narekoval pot. Prvi je na najini poti obkrožen obmorski kraj Aveiro – tu bova poskusila sladke *ovos moles*.

Od univerzitetnega mesta Coimbra, od katerega sva, roko na srce, pričakovala več, sva nadaljevala proti atlantski obali in kmalu prispela do Aveira. Dež, oblaki, v celoti neprijetno vzdušje, ampak želja po prvi izmed mnogih lokalnih dobrot je bila premočna. Na srečo sva svojo škatlico *ovos moles* dobila že v prvi trgovini in se lahko tako kaj hitro vrnila v najino oazo in nadaljevala pot. Še isti večer sva škatlico odprla in v njej našla ducat belih, v morske sadeže oblikovanih slaščic, skozi katere je prosevala jajčno rumena barva. *Ovos moles* so se izkazali za v nekakšno trdo penico nabrizgano noro sladko jajčno kremo, nad katero je bil Rok navdušen, meni pa je bila presladka, zaradi česar je bil Rok še bolj navdušen, saj bo tako več ostalo njemu. Tisto noč so nama pred očmi plesale bele školjke, polne živo rumene sladkobe.

Porto = portovec

Porto na eni, Vila Nova de Gaia na drugi strani in kilometri vinogradov na pobočjih vzdolž reke Douro imajo le en skupni imenovalec: portovec. Čeprav ime tega močno alkoholiziranega vina spominja na ime mesta Porto, je v bistvu Vila Nova de Gaia tista, kamor se polne čaše željni turisti podajajo v vinske kleti. Tu je Sandeman, Taylor's, Croft in še toliko drugih, da izbira postane zares težka. Na srečo sva vedela o znamkah portovca še nekoliko manj kot nič in nama je bilo tako dokaj vseeno, katero vinsko klet obiščeva. Izbrala sva Sandemanovo, predvsem zaradi zanj značilne in nama všečne silhuete skrivnostnega moškega s klobukom – recite, kar hočete, ampak prav vsak razlog je dober. Za mali denar sva dobila izjemno zanimiv ogled po s portovcem napitih sodih dehteči kleti, zahvaljujoč kateremu zdaj veva o portovcu nekoliko več kot nič, na koncu pa so nam postregli z ne eno, ampak kar dvema različnima

vrstama Sandemanovega portovca, eno rdečo in eno belo. Portovec se je resnično izkazal za nekaj posebnega; to nikakor ni navadno vino in razlika ni le v vsebnosti alkohola. Čeprav sva sicer pristaša belega vina, sva tokrat morala priznati, da je, ko pride do portovca, rdeče boljše. Za popotnico sva si kupila steklenico rdečega, ne najboljšega, nikakor pa tudi ne najslabšega. In zadnjo kapljico sva nekaj mesecev kasneje popila na skrajnem severu Evrope za moj rojstni dan.

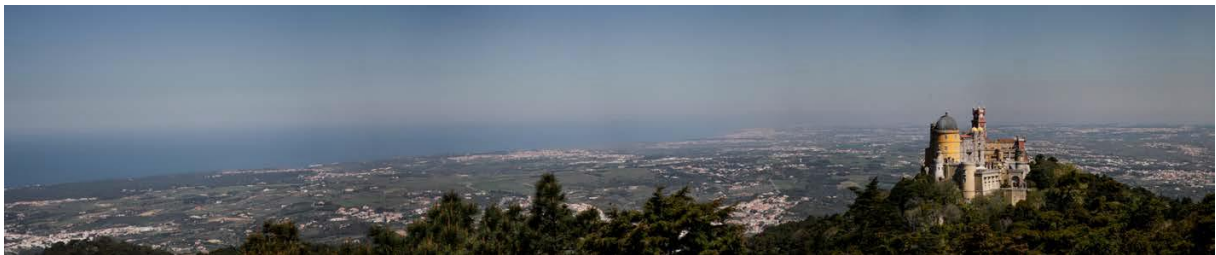
Porto je lepo mesto, staro in nenavadno, ker je postavljeno nekoliko v hrib. Najlepše je ob reki, še lepše pa je, če reko prečkaš in veduto Porta, živahno pisano tudi v sivem vremenu, občuduješ iz enega izmed lokalov v Vila Nova de Gaia. Pedro naju je tja napotil na zelo poseben sendvič. *Francesinha* (majhna Francozinja po portugalsko) je sendvič z mogočnim karakterjem: dva kosa kruha, prekrita s topljenim sirom, polnjena s štirimi vrstami mesa (šunka, goveji zrezek, mleto meso in nekaj podobnega naši mortadeli) in plavajoča v rahlo pekoči omaki. Zdravo? Ne. Je pa zanimivo in prav nemarno nasitno. Večerja je tisti dan seveda odpadla.

Za zadnji dan v tej razmeroma majhni državi, ki pa je na naju naredila velik vtis, sva si privoščila en velik kos krave. Pedro nama je takrat v kampu z žarom v očeh, ki me je spomnil na mojega očeta, razlagal o stejku, ki ga v vasi Gimonde pri Braganči ob meji s Španijo poznajo kot *posta mirandesa*. Zaradi sieste (presneta stvar) sva morala nanj čakati več ur, medtem skoraj obupala, ampak bila na koncu bogato nagrajena. Ko so nama na mizo prinesli ogromen krožnik, do vrha poln mesa in prilog, se je v najine oči prikradel tisti Pedrov žar. Noro, kako je lahko človek vesel kosa krave! Bilo je odlično, za nameček pa so naju postregli naši bivši bratje in sredi Portugalske sva se lahko ob koncu obroka zahvalila s »hvala«. Svet je resnično ena majhna vas.

Portugalsko sva zapustila zadnji teden aprila. Iz meke slastno zapečenega kravjega mesa naju je do portugalsko-španske meje ločilo le nekaj kilometrov. V Španijo sva vstopila v Riu de Onor, čudaški, a očarljivo stari vasi, ki je s svojo špansko dvojčico Riodonor spojena celo tako zelo, da njuni prebivalci govorijo čisto svoj jezik – »riodonorščino«, mešanico portugalske in španske. Navdušena nad dejstvom, da v tej dvodržavni vasi v pritličjih hiš živijo živali, v nadstropjih pa njihovi lastniki, sva portugalski narodni park Serra Montezinho zamenjala za španski Sierra de la Culebra in se stoično prepustila nekaj sto kilometrom, ki jih bova morala premagati na poti v Francijo.

Seveda sva pot presekala z nekaj ogledi, a zapomnila sva si pravzaprav samo enega. Ne vsem dobro poznane jame Altamire, ne baskovske »prestolnice« Bilbao z nenavadnim Guggenheimovim muzejem v sredi, niti ne čarovniškega muzeja v vasi Zagarramurdi ob špansko-francoski meji in tudi ne največjega evropskega narodnega parka Picos de Europa. Nekdanji rimljanski rudnik zlata Las Médulas je bil tisti, ki nama je pot podaljšal še za nekaj sto kilometrov, nebodijih treba, in tisti, ki nama je zares ostal v spominu. Med 1. in 2. stoletjem našega štetja je bil to najpomembnejši

rudnik zlata v vsem rimskem imperiju, danes pa je na njegovem mestu ostala le še divja, celo pusta pokrajina z osupljivo rdečimi hribi, ki so zdaj že nekoliko porastli z zelenjem, toda kljub temu izgledajo goli, ranjeni. Dokler ne stopiš na razgledno točko Mirador de Orellán, ne veš, kaj te čaka. Potem pa osupneš, se navdušiš, malo zmrzneš (naletela sva na močan veter) in slikaš kot nor.

Portugalska

Portugalska

Porto

Las Médulas